

DOI 10.33930/ed.2019.5007.45(7-9)-9
УДК 274-46(477)“2014/2023”

**ФІЛАНТРОПІЧНА ДОПОМОГА ПРОТЕСТАНТСЬКИХ ЦЕРКОВ
В УКРАЇНІ: КОНСТРУКТИВНІ ПРОЯВИ СОЦІАЛЬНОЇ
АКТИВНОСТІ**

В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ
*PHILANTHROPIC ACTIVITIES OF PROTESTANT CHURCHES
IN UKRAINE: CONSTRUCTIVE MANIFESTATIONS OF SOCIAL ACTIVISM
AMID THE RUSSO-UKRAINIAN WAR*

І. В. Луцан

Актуальність теми дослідження. З перших днів кривавої війни – воєнних злочинів, окупаційних дій, цинізму та постійних проявів агресії Росії проти України забрано тисячі життів як вірних і незламних захисників своєї Батьківщини, так і невинно убитих цивільних осіб, в тому числі дітей, сотні тисяч людей залишилися без своїх домівок, частина сіл і міст досі перебувають під окупацією, а ще велика кількість людей примусово вивезені на чужину. А тому, сьогодні вкрай важливою і затребуваною є допомога армії, організація і надання соціальних послуг особам та групам, які потребують допомоги задля забезпечення їх цілісного розвитку, а відтак – забезпечення духовно-орієнтованої соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців, демобілізованих учасників воєнних дій та їх сімей, людей, що стали жертвами війни.

Постановка проблеми. У таких надскладних реаліях війни релігійна складова, як спостерігається, відіграє далеко не останню роль. І справді, сьогодні більш очевиднішою постає роль Церкви та релігійних організацій, залишаючись одним з авторитетних сегментів українського суспільства. Їх вплив на свідомість людини має, напевно, велике як теоретичне, так і практичне значення, що виражається в соціумі своєрідним і ефективним маркером комунікативних можливостей, а відтак – неабияким інтересом до безпосередньої і активної участі в соціальному житті, становленні правової Української держави та розвитку громадянського суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні дослідження питань, що торкаються моделей соціальної активності релігійних організацій є

Urgency of the research. Since the first days of the bloody war characterized by cynical invasion, military crimes, and constant acts of Russia's aggression against Ukraine – thousands of lives have been lost, both faithful and unwavering defenders of their Homeland, as well as innocent civilians, including children. Hundreds of thousands of people have lost their homes, some villages and cities remain under occupation, and a large number of individuals have been forcibly displaced abroad. Consequently, providing assistance to the military, organizing and delivering social services to individuals and groups in need to ensure their comprehensive development, and subsequently, facilitating spiritually-guided social and psychological rehabilitation for service-men, demobilized veterans, and their families, as well as those who have become victims of the war, are critically important and sought-after endeavors today.

Target setting. In such complex war realities, the religious aspect plays a significant role. Clearly, the Church and religious organizations are gaining more visibility, retaining their authoritative status in Ukrainian society. Their influence on human consciousness holds great theoretical and practical significance, expressing itself in society as a distinctive and effective marker of communicative capacities, and subsequently, fostering considerable interest in direct and active involvement in social life, the establishment of a law-governed Ukrainian state, and the development of civil society.

Actual scientific researches and issues analysis. Nowadays, the exploration of topics pertaining to the patterns of social engagement within

досить актуальним для широкого кола дослідників історії, богослов'я, релігієзнавства, політології та ін., а відтак – затребуваним. Відтак загальним ідейним підґрунтям для дослідження стали праці провідних українських і зарубіжних експертів – богословів, релігієзнавців, філософів, істориків, психологів, а також розвідки волонтерів та журналістів, зокрема: S. Schie, S. Guentert, T. Wehner, J. Oostlander, М. Олчман, П. Джордан, О. Бродецький, Є. Буга, І. Горохолінська, В. Єленський, О. Колесник, А. Колодний, В. Куриляк, І. Лазаренко, В. Любашенко, О. Марчук, Г. Меренков, А. Оленчик, О. Саган, Л. Филипович, В. Хромець, Н. Цимбалюк, М. Черенков, С. Чолій, Ю. Чорноморець, А. Юраш, В. Щербakov, П. Яроцький та ін.

Постановка завдання. Розвідка має на меті окреслити конструктивні прояви соціальної активності протестантських конфесій України в умовах війни.

Виклад основного матеріалу. Аналізується соціально значуща (філантропічна) діяльність протестантських церков в умовах воєнної агресії РФ проти України, яка на сьогодні набула багатовекторного спрямування, зокрема, – благодійність (харитативна діяльність), волонтерство тощо. Прикметно, що такі напрями діяльності, охоплюючи широкий спектр соціальної активності, безсумнівно, спрямовані на розв'язання соціальних надскладних проблем, забезпечуючи соціальну справедливість, що є сьогодні вкрай важливо. Тобто, соціальна діяльність в усій її багатовекторності не що інше, як ядро церковного життя та ключовий різновид функціональної активності релігійних організацій.

Висновки. Сьогодні активна участь конфесій у вирішенні надскладних соціальних і моральних питань суспільства в умовах війни, зосередження уваги на соціальному служінні, активно-громадська, християнсько-патріотична, соціально-відповідальна позиції Церкви – це потужні меседжі, головні напрями і способи соціалізації Церкви, що сприяє, у свою чергу, виходу за межі вузько-церковного й конфесійного служіння та входження у

religious organizations is of considerable importance and in demand among researchers in history, theology, religious studies, political science, and other disciplines. Therefore, the research is built upon the works of distinguished Ukrainian and foreign experts, such as theologians, religious scholars, philosophers, historians, psychologists, as well as the observations of volunteers and journalists: S. Schie, S. Guentert, T. Wehner, J. Oostlander, M. Olchman, M. Olchman, P. Dzshordan, O. Brodetskyi, Ye. Buha, I. Horokholinska, V. Yelenskyi, O. Kolesnyk, A. Kolodnyi, V. Kuryliak, I. Lazarenko, V. Liubashchenko, O. Marchuk, H. Mierienkov, A. Olenchik, O. Sahan, L. Fylypovych, V. Khromets, N. Tsymbaliuk, M. Cherenkov, S. Cholii, Yu. Chornomorets, A. Yurash, V. Shcherbakov, P. Yarotskyi, among others.

The research objective. The research aims to delineate the constructive manifestations of social activism by Protestant denominations in Ukraine amid the ongoing war.

The statement of basic materials. The socially meaningful (philanthropic) endeavors of Protestant churches amid the Russia's military aggression against Ukraine are being analyzed. These endeavors have adopted a multi-faceted approach, including charity (charitable actions), volunteering, and more. Significantly, are undoubtedly aimed at tackling complex social challenges, promoting social justice, which is exceptionally crucial today. In essence, the multi-vector social activities represent the core of church life and a pivotal form of functional activity for religious organizations.

Conclusions. Today, the active involvement of denominations in addressing complex social and moral issues of society during wartime, with a focus on social service, active civic engagement, Christian-patriotic, and socially responsible positions of the Church, represents powerful messages and main directions for the Church's socialization. This, in turn, fosters the expansion beyond the confines of narrow ecclesiastical and denominational ministries,

активне громадське життя, привносячи християнські цінності в різні сфери людського буття – заради спокою, справедливого миру, свободної волі та перемоги багатостраждального українського народу.

Ключові слова: війна, філантропія, волонтерство, благодійність (харитативна діяльність), соціальна активність Церкви, конструктивні прояви.

enabling the believers' active involvement in civic life and instilling Christian values into various spheres of human existence for the sake of a just peace, wellbeing, freedom, and the victory of the long-suffering Ukrainian nation.

Keywords: war, philanthropy, volunteering, charity (humanitarian activities), Church's social activism, constructive manifestations.

Актуальність теми дослідження. З перших днів воєнних злочинів, окупаційних дій, цинізму та постійних проявів агресії (катування цивільних та полонених, зґвалтування неповнолітніх, нанесення авіаударів по цивільній інфраструктурі міст та селищ, застосування забороненої зброї, викрадення дітей, активістів, представників органів місцевого самоврядування, журналістів, волонтерів тощо) Росії проти України забрано тисячі життів як вірних і незламних захисників своєї Батьківщини, так і невинно убитих цивільних осіб, в тому числі дітей, ще сотні тисяч людей залишилися без своїх домівок, а частина сіл і міст досі перебувають під окупацією. Ба більше, щоденно доводиться спостерігати за величезною кількістю, переступивши усі межі здорового глузду, жахливих звірств, які вчиняють російські військові щодо всього українського – мови, нації, духовних цінностей, культурного надбання тощо. Поряд з цим, московська пропаганда сьогодні, як спостерігаємо, намагається всіма способами і практикуючими нею століттями імперськими та диктаторськими методами втриматися бодай якось на плаву світової політики та економіки. Однак Кремль уже неодноразово довів своїми антигуманними діями та серйозними порушеннями міжнародного гуманітарного права нездатність щодо ведення здорової дипломатії на міжнародній арені, чого б це не стосувалося, а поряд з цим, гучно засвідчив протилежне – реальну загрозу не тільки для України та будь-якої іншої держави, а й для функціонування всієї системи міжнародної безпеки. Зрештою, світова спільнота продовжує активно дискутувати з цього приводу та всіма способами (гуманітарна, соціальна, санкційна, медична, збройна допомоги та ін.) сприяє якнайшвидшому припиненню війни, поверненню справедливого миру в Україні та забезпеченню інших країн від ймовірної військової агресії РФ. З огляду на це можемо твердити, що сьогодні російська агресія не тільки актуалізувала невідкладне реформування усіх військових структур України, а й істотно вплинула на світову політику, економіку і, зокрема, релігійну спільноту в усій повноті її конфесійного різноманіття.

Постановка проблеми. У таких надскладних реаліях війни релігійна складова, як спостерігається, відіграє далеко не останню роль. І справді, сьогодні більш очевиднішою постає роль Церкви та релігійних організацій, залишаючись одним з авторитетних сегментів українського суспільства. Їх вплив на свідомість людини має, напевно, велике як теоретичне, так і практичне значення, що виражається в соціумі своєрідним і ефективним маркером комунікативних можливостей, а відтак – неабияким інтересом до безпосередньої і активної участі в соціальному житті, становленні правової Української держави та розвитку громадянського суспільства. А тому сьогодні й відбуваються доволі суттєві зміни в церковно-релігійному просторі українського суспільства, проявляючись часто-густо як в конструктивних, так і, на жаль, в деструктивних формах вияву та тісно

переплітаються з релігійними переконаннями і політичними налаштуваннями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сьогодні дослідження питань, що торкаються моделей соціальної активності релігійних організацій є досить актуальним для широкого кола дослідників історії, богослов'я, релігієзнавства, політології та ін., а відтак – затребуваним. Деякі з публікацій побічно торкаються цих питань, маючи за основне завдання вирішення інших дослідницьких проблем, а інші – доволі послідовно окреслюють сутнісні ознаки, дієвість та сфери прояву соціально значущих ініціатив релігійних спільнот, їх вірних та лідерів. Зрештою, суттєвий комплекс джерельної інформації з досліджуваної проблеми міститься в офіційних заявах та прийнятих рішеннях церквами, зокрема, протестантськими. Між тим, загальним ідейним підґрунтям для дослідження стали праці провідних українських і зарубіжних експертів – богословів, релігієзнавців, філософів, істориків, психологів, а також розвідки волонтерів та журналістів, зокрема: S. Schie, S. Guentert, T. Wehner, J. Oostlander, М. Олчмана, П. Джордана, О. Бродецького, Є. Буги, І. Горохолінської, В. Єленського, О. Колесник, А. Колодного, В. Куриляк, І. Лазаренко, В. Любащенко, О. Марчука, Г. Меренкова, А. Оленчика, О. Сагана, Л. Филипович, В. Хромця, Н. Цимбалюк, М. Черенкова, С. Чолій, Ю. Чорноморця, А. Юраша, В. Щербакова, П. Яроцького та ін.

Постановка завдання. Окреслити конструктивні моделі соціальної активності релігійних спільнот в умовах російсько-української війни. Предметом дослідження виступають протестантські конфесії України та їхня соціально значуща діяльність, яка на сьогодні, набувши багатовекторного спрямування, найяскравіше увиразнюється і є найбільш помітною в таких формах: благодійність (харитативна діяльність), волонтерський рух, зокрема, допомога армії, організація і надання соціальних послуг особам та групам, які потребують допомоги задля забезпечення їх цілісного розвитку, а відтак – забезпечення духовно-орієнтованої соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців, демобілізованих учасників воєнних дій та їх сімей, людей, що стали жертвами війни. Прикметно, що такі напрями діяльності, охоплюючи широкий спектр соціальної активності, безсумнівно, спрямовані на розв'язання соціальних надскладних проблем, забезпечуючи соціальну справедливість, що є сьогодні вкрай важливо. Тобто, соціальна діяльність в усій її багатовекторності не що інше, як ядро церковного життя та ключовий різновид функціональної активності релігійних організацій.

Пропонована розвідка є частиною комплексу запланованих досліджень, концептуально корельованих з тематикою науково-теоретичних та практичних завдань, що вирішуються колективом молодих вчених Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича в рамках виконання наукового проєкту “Соціальна функціональність релігії в умовах масштабних небезпек: ідейно-теоретичний та практичний виміри” за державним реєстраційним номером: 0121U109446.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні надзвичайно значущим й цінним, а, можливо, – найголовнішим чинником залишається те, що значна кількість різних конфесій в Україні, усвідомлюючи реальний масштаб небезпеки воєнних злочинів кремлівської влади та осягаючи важливість щодо збереження української державності, всіма можливими й дієвими способами включаються до оборони своєї Батьківщини. Серед найбільш активних конфесій, окрім, безумовно, православного, католицького і греко-католицького напрямів, особливої уваги заслуговують і низка протестантських церков, на яких і

фокусується основна наша дослідницька увага. Тут особливо варто виокремити тих, які є не тільки одними з найбільших і найвпливовіших в Україні, а й, напевно, демонструють високий рівень соціальної небайдужості. Це, зокрема, – п'ятдесятники (далі – ХВЕ), баптисти (далі – ЄХБ), адвентисти (далі – АСД). І справді, як зауважує один із українських дослідників Г. Меренков, висвітлюючи специфіку їх церковної благодійності: “Харитативна діяльність є одним з найяскравіших проявів соціальної активності пізньопротестантських церков, у незалежній Україні, стала фактично візитівкою п'ятдесятницьких, баптистських, адвентистських громад. Церкви, які мають різні погляди на деякі доктринальні питання, цілком єдині в тому, що стосується необхідності займатися благодійністю, допомагати ближнім, особливо тим верствам населення, які опинилися в скрутному становищі” [7, с. 22]. Тут принагідно зауважимо, що в поле зору нашого дослідження будуть частково потрапляти не лише вищевказані конфесії, а й низка інших, хоча й менш активних у своїй соціальній діяльності протестантські течії, деномінації та рухи.

Говорячи про соціальну активність, важливо розуміти, що тривалий збройний військовий конфлікт, який набув у 2022 р. активної фази через повномасштабне вторгнення країни-агресора, діяльність значної кількості протестантських церков, напевно, в разі активізувалася як за сферами, так і за формами та методами. І справді, їх функціональний простір, як і переважної більшості інших церков та релігійних організацій в Україні, крім виконання своїх основних завдань (богослужіння та інші суто релігійні практики), не обмежується виключно своєю віроповідальною активністю. У їх діяльності важливе місце займають, як простежується, різні соціально значущі проекти, що є, безумовно, потужною платформою суспільних перетворень. У цьому зв'язку цілком об'єктивною є теза вже нами згаданого Г. Меренкова, який стверджує, що: “[...] без готовності до благодійності у сучасному суспільстві неможлива переконлива проповідь. [...] Після отримання свободи віросповідання, особливо, коли пройшла епоха масових євангелізацій, суспільство могло приглядатися до церкви лише за умови соціальної активності, спрямованої на щось більше, ніж кількість хрещень” [7, с. 25]. Відтак небезпідставно наголошує на важливості соціального служіння, зокрема, участь церков у розв'язанні гострих соціальних та моральних питань суспільства й відомий український протестантський богослов М. Черенков, підкреслюючи, що це “головний напрям і спосіб соціалізації євангельських церков, подолання їх маргінальності та субкультурності, вихід за межі вузькоцерковного і конфесійного служіння і входження у громадянське суспільство та світове християнство” [18, с. 406]. А тому, зрозуміла річ, що соціальна діяльність в усій її багатовекторності не що інше, як ядро церковного життя та ключовий різновид функціональної активності релігійних організацій.

Конструктивні прояви соціальної активності: сутнісні ознаки та особливості. У контексті сучасних подій важливо, що протестантські церкви, як й інші традиційні конфесії України – православ'я, католицизм, займають активну соціальну позицію. А тому, набувши багатовекторного спрямування, їх соціальна активність на сьогодні найяскравіше увиразнюється і є найбільш помітною, зокрема, в таких формах: місіонерство, благодійність, волонтерський рух, зокрема, допомога армії, організація і надання соціальних послуг особам та групам, які потребують допомоги задля забезпечення їх цілісного розвитку, а відтак – соціально незахищеним верствам населення (обігрів для нужденних, облаштування пунктів безкоштовного харчування, організація літніх баз

відпочинку для дітей-сиріт, дітей-інвалідів, дітей з бідних сімей, дітей-переселенців, надання гуманітарної допомоги будинкам-інтернатам, створення шкіл-сиротинців, лікування та адаптація алко- і наркозалежних тощо). Поряд з цим, досить потужним є забезпечення духовно-орієнтованої соціально-психологічної реабілітації військовослужбовців, демобілізованих учасників воєнних дій та їх сімей, людей, що стали жертвами кривавої війни ХХІ ст. Ще більш очевидним стало капеланське служіння, яке, до речі, має щонайменше п'ять основних видів (військове, медичне, тюремне, поліцейське та муніципальне) та умовно виокремлюється в таких функціях діяльності: духовна, гуманітарна, соціальна, терапевтична, інформаційна тощо. А тому прикметно, що такі напрями діяльності, охоплюючи увесь спектр соціальної активності, безсумнівно, спрямовані сьогодні на розв'язання соціальних надскладних проблем, забезпечуючи соціальну справедливість, що є вкрай важливо. Для підтвердження цієї тези ми звернемося до тверджень Н. Цимбалюк і І. Лазаренко, які висловилися з цього приводу доволі конкретно та чітко: "Важливою тенденцією сучасного соціального служіння в Україні є те, що в його практиках бере участь уся конгрегація, тобто широке коло учасників релігійної спільноти, а не лише священнослужителі чи пастори. Практики соціальної допомоги здійснюються в різноманітних сферах соціального життя, спрямовуються на стабілізацію кризових моментів. При цьому соціальна допомога відзначається мобільністю, здатністю швидко реагувати на суспільні виклики, максимально використовувати власні ресурси релігійних громад; сприяти реалізації людського потенціалу членів своїх конгрегацій" [17, с. 43].

Відтак у цьому контексті зайвим буде доводити, що одним з найважливіших аспектів продуктивної діяльності будь-якої конфесії на благо своєї держави, це, найперше, чітке і беззаперечне усвідомлення відповідальності перед суспільством, свідоме виконання своїх обов'язків перед співгромадянами, солідарність та виважена позиція, а особливо, коли мова йде про масштабні небезпеки та різного виду катастрофи, що загрожують життю людині. А отже, напевно, є підстави твердити про абсолютно новий формат та підходи протестантських церков, зокрема, вже нами згадуваних – ХВЕ, АСД і ЄХБ, щодо сприйняття реальності й необхідності в переосмисленні подій сьогодення. Більше того, така динаміка соціальних процесів в протестантських громадах свідчить, що "більшість церков розвивається в прогресивному напрямі, шукаючи важно вловимий баланс інноваційних ефектів і неминучих ризиків модернізації" [19, с. 220].

На цьому тлі, не можемо оминати увагою одну важливу резолюцію, прийняту ще в 2014 році (20 вересня, м. Ірпінь) за результатами роботи круглого столу "Церква в умовах війни: богослов'я, позиція, місія", що організовувався місіонерським центром Асоціації "Духовне відродження". Ця резолюція, важливо наголосити, висвітлює позицію євангельських церков України щодо воєнних злочинів Росії проти України, що, у свою чергу, спровокувало до резонансних революційних подій, породило гострі протистояння, а відтак принесло із собою масові жертви, репресії та геноцид як серед військових, так і цивільного населення. Аналізуючи змістове наповнення цієї резолюції, доречно і важливо виділити з неї кілька найяскравіших тез-позицій. Йдеться про конструктивні й раціональні підходи. "До останнього часу вітчизняні протестанти виділялися пацифізмом, і аполітичністю. – Наголошується в резолюції. – В умовах радянської, по суті, атеїстичної держави, неучасть в "політиці" було пасивною формою протесту. [...] ...події Майдану, подальша

анексія Криму і війна в Донбасі стали безпрецедентним викликом для Церкви та її соціальної позиції. Посилання на минуле застаріли, і “мудре” мовчання – не допомагає. Для Церкви настав час заново сформулювати своє ставлення до війни і миру, держави, суспільства та громадянської відповідальності. Ми з вдячністю відзначаємо, що багато громад вже активно допомагають постраждалому цивільному населенню та українській армії, що Церква могла мобілізувати тисячі волонтерів і десятки капеланів” [20]. Більше того, в цьому документі чітко і виважено виокремлюються три ключові тези про ставлення християнства до подій, викликаних жалюгідною й нічим не виправданою війною. Так ось, у першій тезі зауважується, що: “Євангельське богослов’я не виправдовує відсторонене ставлення до війни, найбільшої трагедії людей. [...] ...християнське покликання втілюється в формах громадянської співучасті. Протиставлення Церкви і суспільства, релігії і політики не має біблійного обґрунтування. Всякий, хто сповідує вищу владу Ісуса Христа, не може сьогодні сказати: “нас це не стосується””. Друга теза чітко підкреслює важливість позиції Церкви, її солідарність та діяльність, а поряд з цим, і те, що вона: “...не може залишатися пасивним спостерігачем або всього лише “виражати стурбованість” і добрі побажання “миру”. Служителі Церкви повинні бути скрізь, де страждають і гинуть люди, в тому числі на передовій. Ми не можемо засуджувати тих християн, які зі зброєю в руках захищають нашу Батьківщину, але навпаки знаходимо таку позицію цілком обґрунтованою Святим Письмом. [...] Якщо християнин має покликання захищати земну Вітчизну зі зброєю в руках, він повинен слідувати йому” [20]. Змістове наповнення третьої тези пронизане доволі специфічним підходом, адже акцентує увагу на важливості факту примирення сторін, що, з одного боку, напевно, може якнайшвидше вирішити ту чи іншу проблему, а з іншого є мало ефективним, адже часто цей принцип відкидається та порушується. І справді, деградація домовленостей бодай однієї зі сторін, що й на сьогодні відкрито демонструє Росія, суттєво загострює й поглиблює політичну ситуацію не тільки в Україні, а й цілому світі. “Поле війни має стати полем місії – примирення, відновлення і прощення. – Зауважується, зокрема, в тезі. – На тлі брехливої пропаганди Церква повинна говорити правду. На тлі озлоблення – нагадувати про милість і прощення. На тлі зради і відчаю – закликати до вірності і надії. На тлі комфортної байдужості – проявити чуйність і діяльне співчуття. [...] В такий критичний момент української історії Церква має бути як ніколи близькою до людей, щоб послужити їм, і разом з ними послужити своїй країні” [20]. З усього констатуємо, що одним з найважливіших принципів і, водночас, інструментів для віднаходження ефективних механізмів, головне, – усвідомлена та виважена позиція Церкви, яка ґрунтується на консолідуючій ціннісній парадигмі і є прийнятою для переважної більшості громадян.

Зрештою, для кращого усвідомлення особливостей окремих напрямів соціальної активності протестантських церков в Україні основну нашу дослідницьку увагу ми приділимо їх філантропічній діяльності – благодійництво (харитативність), волонтерський рух / допомога тощо.

Волонтерська діяльність: особливості функціонування в умовах війни. Беззаперечно, одним з потужних проявів соціальної активності, діяльність якого реалізується сьогодні найчастіше, набувши масового масштабу, – волонтерство в усіх його різноманітних рисах. Важливо також підкреслити, що ця діяльність із зрозумілих причин є особливо значущою, трансформувавшись у різноманітні затребувані напрями. Доволі цінним та показовим є й те, що волонтерство згуртувало на безоплатних основах тисячі людей різних

віросповідань, які за короткий період часу зуміли опанувати незвичні й часто складні для них завдання. Ба й справді, як зауважує в одній зі своїх публікацій в телеграм-каналі О. Колесник – відома українська журналістка і волонтерка: “На тлі війни ми є свідками того, як швидко налагоджуються координаційні та логістичні процеси, закупівля, інформаційна підтримка. За декілька тижнів хаотичних рухів [з початку повномасштабного вторгнення країни-агресора – І. Л.] вибудувались логічні ланцюжки постачань, підвищилась ефективність волонтерів усіх напрямів” [4]. До того ж маємо зважити, що сьогодні перелік основних поставлених завдань і питань, які закривають волонтери своєю активною діяльністю, виглядає так: щоденне готування їжі для військових та вимушено переселених осіб; організація евакуації та перевезення біженців і переселенців із зон бойових дій; допомога в розбиранні завалів пошкодженого майна від постійних ракетних ударів та іншої військової зброї, застосованої окупантами; забезпечення Збройних сил амуніцією та військовими приладами; донорство; пошук прихистку та поселення цивільних громадян на безпечних територіях України і за її межами; пошук дітей та їх батьків; допомога самотнім людям поважного віку; забезпечення одягом, їжею, ліками та речами першої допомоги; порятунок тварин; інформаційна підтримка і багато інших надзвичайно важливих і корисних для суспільства дій. Тобто, як бачимо, найпомітніша активність волонтерства сьогодні – зосередження саме на забезпеченні потреб української армії, сил територіальної оборони та постраждалих від війни людям. А отже, можемо з цього висновувати міркуваннями відомих американських психологів М. Олчмана та П. Джордана, які у своїй праці “Добровольці – цінне джерело” зауважують, зокрема, те, що волонтерство – це свідома, добровільна й неоплачувана діяльність на благо інших. А тому всякий, хто з відповідальністю і безкорисно трудиться, може, безумовно, називатися волонтером, працюючи у будь-якій сфері суспільного життя, де є така необхідність. Це людина, яка спроможна присвячувати свій дорогоцінний час і навички добровільній праці [8, с. 56]. Більше того, окремі дослідження вказують і на те, що люди працюють безкоштовно саме тоді, коли хочуть робити щось корисне для суспільства, те, що узгоджується із цінностями, які вони поділяють. А тому волонтерство піднімає рівень самоповаги [1, р. 627].

Конкретизуючи волонтерську активність протестантів, зайвим буде доводити, що ця діяльність була притаманна їм ще задовго не тільки до 2022 р., але й до окупації Росією Криму та частини Донецької й Луганської областей. Однак важливо наголосити, що з 2014 р. цей напрям роботи вразі активізувався і набув особливого відтінку, а 2014-2015 рр. в інформаційному просторі часто стали називати періодом піднесення волонтерського і благодійницького рухів в Україні. Так ось, підтвердженням активної участі протестантських церков у різних волонтерських організаціях як офіційних, тобто зареєстрованих у державному реєстрі, так і неофіційних – тих, що сформовані стихійно і не мають офіційного статусу, а діють як приватні особи від власного імені простежується на досить високому рівні. Відтак наведемо кілька найяскравіших прикладів такої діяльності.

У цьому контексті цікавою є оприлюднена на сторінках Інтернету інформація відомого українського волонтера М. Щербакова, який з самого початку (2014 р.) російського збройного вторгнення в Україну долучився до рядів цієї особливої і затребуваної діяльності. Аналізуючи волонтерство і благодійництво, ним наводиться середовище волонтерських проєктів, завдяки яким постраждалі мали змогу отримати різного виду допомогу. Він, зокрема,

зауважує таке: “[...] “FrontlineHelp”, “HelpUA” та “Спасемо Україну”, за підтримки небайдужих людей вже більше трьох років [2014-2017 рр. – І. Л.] надають гуманітарну та моральну допомогу дітям, пристарілим, інвалідам та переселенцям, що живуть на лінії фронту. По всій лінії розмежування протестанти відкрили 31 волонтерський центр. Побиті горем люди, серед яких 10 000 переселенців, отримали тисячі тонн гуманітарної допомоги. Волонтери відбудували 426 будинків, а 11 – збудували з нуля” [22]. Між тим, доволі цікаві факти активної волонтерської діяльності наводить у своєму дослідженні В. Любащенко. Аналізуючи сучасний стан євангельського протестантизму в Україні, зокрема, пошуки ним нової парадигми у суспільстві, вона описує це так: “Пастор п’ятидесятницької Церкви “Добра звістка” Петро Дудник під час окупації Слов’янська [2014 р. – І. Л.] вивіз 4 тис. мирних громадян, заснувавши центр для переселенців, а її віруючі евакуювали 12 тис. осіб з Дебальцевого, Донецька, Луганська, Горлівки. Протестантські родини всиновлюють сиріт і створюють дитячі будинки сімейного типу; психологи й душпастирі Всеукраїнського євангельського капеланства працюють у “гарячих точках” на сході країни” [6, с. 106]. З огляду на це, вражаючими є показники соціальної активності протестантів (євангельських християн), які наводяться у статті “Протестанти – надбання України” на сайті Асоціації “Поклик”. Зокрема зазначається, що з початком бойових дій (2014 р.) на сході України тільки у перші місяці християнські волонтери евакуювали 55000 переселенців. Відкрито понад 60 благодійних їдалень. Відновили 430 будинків та забезпечили дровами 400 домівок. Зібрали понад 4000 тонн продовольчої та 800 тонн гуманітарної допомоги. Згодом один єпископ Житомирщини відправив 120 вантажівок продовольчої та гуманітарної допомоги. Віруючі Рівненщини зібрали біля 200 вантажівок, що становить близько 5000 тонн. Центр допомоги Запоріжжя надав 300 тонн, а одна з міжнародних місій передала 2500 тонн допомоги [16].

Так ось, вищевказане дозволяє нам констатувати, що із самих початків російської збройної агресії проти України окремі протестантські конфесії проявили, напевно, неабияку активність та небайдужість у справі волонтерської діяльності, що істотно інтенсифікувало місію Церкви. А отже, засвідчують свою громадську позицію та вірність ідеалу служіння ближньому.

Доброчинність та благодійницька (харитативна) діяльність: соціально-гуманітарні виміри. Поряд з волонтерством як одним з ефективних проявів соціальної активності, сьогодні важливе місце продовжує займати доброчинність та благодійницька діяльність, маючи конкретно спрямовані сфери, напрями і види своєї роботи. Правда, як зазначає Н. Пеліванова: “Найбільш розповсюдженими формами благодійності серед українців залишаються грошові й речові пожертви, милостиня. Серед головних адресатів допомоги українців: жебраки, релігійні організації, діти з інвалідністю та тяжкими хворобами. При цьому благодійники-фізичні особи частіше надають допомогу безпосередньо тим, хто її потребує, ніж через волонтерів та осіб, що збирають кошти для інших” [13].

За визначенням українського законодавства “благодійна діяльність – добровільна особиста та/або майнова допомога для досягнення визначених цим Законом цілей, що не передбачає одержання благодійником прибутку, а також сплати будь-якої винагороди або компенсації благодійнику від імені або за дорученням бенефіціара” [10]. Очевидно, що волонтерство і благодійництво тісно переплітаються між собою, взаємодоповнюючи один одного. А тому можемо стверджувати, що волонтерська діяльність є свого роду формою

благодійної діяльності. Хай там як, однак між ними усе-таки є певні відмінності. Вони простежується в тому, що волонтерство здебільшого спрямоване на реалізацію акцій соціальної дії, тоді як благодійність передбачає збір матеріальних чи фінансових ресурсів та їх розподіл між тими, хто цього потребує. Ось як цю різницю бачить С. Чолій: “На відміну від волонтерства, благодійництво має більший зв’язок із реальними грошима, оскільки пожертви зазвичай є грошовими. Водночас воно також належить до просоціальної економічної активності, оскільки скероване на благо людей, які потребують допомоги. Головною відмінністю цих двох видів активності є те, що за благодійництва люди жертвують кошти, а за волонтерства – власний час і працю” [21, с. 287-288]. Крім того, дослідниця влучно підмічає, з чим ми повністю погоджуємося: “Поняттям, що об’єднує волонтерство та благодійництво є альтруїзм” [21, с. 284].

Торкаючись благодійних аспектів, досить вагомою в цьому контексті є поширена в протестантизмі переконлива позиція, що “благодійність відповідно до настанов Ісуса Христа ґрунтується не на наявності надлишку, а на готовності служити комусь, віддаючись повністю, готовності жертвувати собою заради інших, заради Бога і ближніх” [7, с. 23]. А тому можемо стверджувати, що саме це в багатьох випадках суттєво й відрізняє харитативну діяльність протестантських церков від, наприклад, світських благодійників та їх діяльності. Більше того, такі підходи, як відомо, вже глибоко укорінені в християнській світоглядній системі, є частиною її богослов’я, переконань та світобачення. Цікавими, з огляду на це, є міркування Є. Буги, який досліджуючи соціальні доктрини протестантизму в контексті соціокультурних перетворень українського суспільства, зокрема, висвітлюючи соціальне служіння християн-баптистів зауважує, що вони: “[...] дотримуються новозавітного принципу – завжди вірно служити суспільству, незалежно від соціального стану. Вірянам пропонується, щоб вони брали активну участь у соціальному служінні, використовуючи свої дари й таланти для блага суспільства й народу. [...] Основні напрями соціального служіння Церкви визначаються тим колом соціальних проблем, які окреслені Святим Письмом: нагодувати голодних, напоїти спраглих, одягти роздягнених, відвідувати хворих, приходити до ув’язнених, піклуватися про вдів і сиріт, навчити тих, кому бракує знань, утішити страждальців” [2, с. 37].

Сьогодні, як ніколи, ставлення до благодійництва стало важливим чинником єдності українського народу, що допомагає долати кризові явища в різних галузях. А тому, в умовах сучасних викликів поважне місце у справі доброчинства відводиться благодійним організаціям (фондам), які відіграють вагому роль в акумуляції людських та фінансових ресурсів, спрямованих для вирішення різних соціально значущих завдань. Відтак говорячи про інститути благодійництва в протестантизмі, можемо з упевненістю стверджувати, що вони, насправду, займають одне з провідних місць у контексті конструктивних моделей соціальної активності, поряд з низкою інших таких організацій в Україні. Їх, насправді, є доволі велика кількість, а тому наведемо, для прикладу, кілька найпрогресивніших, на наш погляд, серед такого виду інститутів.

Благодійний фонд “Адвентистське агентство допомоги та розвитку в Україні” – представництво міжнародної суспільної благодійної організації ADRA (Adventist Development and Relief Agency), яке здійснює свою діяльність у понад 130 країнах світу, маючи консультативний статус при Економічній і соціальній раді ООН. Керівним органом ADRA Ukraine (офіційно зареєстрована 21 лютого 1993 року) є опікунська рада, до якої входять представники Української Уніонної

Конференції Церкви АСД з усіх регіонів. Відтак їх головним завданням (місією) є підтримка найуразливіших верств населення, допомога нужденним та стражденним людям у подоланні складних життєвих обставин (малозабезпеченим, неповносправним, багатодітним сім'ям, дітям-сиротам, людям, які мають хронічні захворювання, самотнім людям похилого віку), зокрема, які постраждали в результаті природних лих або соціальних катастроф. Пріоритетним для них, зрозуміла річ, є також поширення ідеї християнської любові та милосердя до ближнього серед людей. Тут вважаємо за необхідне виокремити і основні засадничі принципи цієї організації, такі як милосердя, своєчасності, пріоритетності, партнерства та рівності. Щодо останнього, то цей принцип, на нашу думку, заслуговує особливої уваги, адже основне його завдання – надання допомоги усім нужденним, незалежно від їх ідейних чи політичних переконань, віросповідання, статі, національності, раси тощо.

Показовим є й те, що з початком воєнних злочинів Росії на Донбасі всі зусилля ADRA Ukraine спрямовувалися на допомогу внутрішньо переміщеним особам та місцевому населенню, яке постраждало [3]. Поряд з цим, виокремимо й низку значущих проєктів, що успішно реалізуються сьогодні фондом спільно з партнерами. Деякі з них: “Допомога мешканцям Дніпропетровської, Донецької, Київської та Харківської областей” – за підтримки Гуманітарного фонду для України в структурі ООН з координації гуманітарних справ; “Проєкт багатоцільової допомоги” – за сприяння Міністерства закордонних справ Німеччини (German Federal Foreign Office) та німецького представництва ADRA; “Проєкт допомоги для людей, які постраждали від воєнного конфлікту в Україні” – за підтримки Canadian Foodgrain Bank; “Екстрена продовольча допомога постраждалому населенню України” – за підтримки Всесвітньої продовольчої програми ООН та ADRA Ukraine; “Надання продуктової та непродовольчої допомоги жителям України, які постраждали від війни (Japan Platform)” – за підтримки представництва ADRA в Японії; “Забезпечення населення доступом до води в с. Федорівка Одеської області” і “Надання інвалідних візків особам з інвалідністю” – за підтримки Церкви Ісуса Христа Святих останніх днів; “Забезпечення генераторами для потреб вразливих категорій населення України” – проєкт від представництва від ADRA в Німеччині, Польщі, Кореї та Чехії; “Рятувальна евакуація, допомога та захист” – проєкт від Міжнародної гуманітарної допомоги (ІНА) та уряду Канади; “Забезпечення спальними мішками прифронтових регіонів та ВПО” – за підтримки KOA Corporation; “Забезпечення українських лікарень медичним обладнанням” – за підтримки Airlink [11] та ін.

Виходячи з вищевикресленого, доречними тут будуть і деякі міркування щодо такої потужної благодійної діяльності ADRA Ukraine. Так, уже нами згадуваний волонтер М. Щербаков у одному зі своїх дописів констатує, що з початком воєнних дій на сході України, впродовж 2014-2017 ., ця благодійна організація разом з партнерами зуміла зібрати понад 12 млн доларів допомоги населенню, яке постраждало від війни [22]. Відтак на сайті фонду ми знаходимо й таку інформацію: “[...] з початку Євромайдану і збройного конфлікту на Донбасі в 2014 році ADRA Ukraine надала допомогу понад 950 000 особам у 15 регіонах України (станом на 2016 рік)” [11]. Зрозуміла річ, що сьогодні ця цифра сягає більше мільйона осіб. Крім того, про потужну активність цього фонду у своєму дослідженні зауважує й В. Куриляк. Ось як це описує дослідниця: “Агентство надає масштабну, екстрену, тимчасову допомогу в кризових ситуаціях (у зонах військових конфліктів, під час стихійних лих і катастроф), крім того,

докладає зусиль для розвитку тих регіонів, які потребують такої допомоги” [5, с. 10]. Отже, як бачимо, благодійна діяльність цього фонду набула на сьогодні, напевно, потужного розмаху, ставши ефективним “містком” та міцною опорою для багатьох нужденних людей. Більше того, діяльність ADRA Ukraine чітко підтверджується основними принципами, які закладені в Соціальній доктрині АСД.

Благодійний фонд “Світло Реформації” – заснований членами *церкви ЄХБ* та співпрацює із благодійниками декількох країн Західної Європи. Як знаходимо на офіційному сайті фонду в рубриці “Про нас”, він “[...] створений, щоб полегшити життя найменш захищеним українцям – дітям, інвалідам, літнім людям, малезабезпеченим та безробітним громадянам, багатодітним та неповним сім’ям. Наша організація є сполучною ланкою між тими, хто потребує допомоги і тими, хто має можливість допомогти, тим самим, змінюючи майбутнє і породжуючи ланцюгову реакцію, яка істотно покращує життя тисяч людей в Україні” [9]. Відтак його мета визначається такими основними напрямками діяльності: надання гуманітарної допомоги сім’ям, які опинилися у складних життєвих обставинах, малозабезпеченим верствам населення, навчальним, медичним та соціальним закладам, церквам тощо. Наразі дуже важливим є те, що з початком воєнної кампанії Кремля проти України до основних функцій роботи фонду добавилися ще кілька важливих напрямів, а саме: надання гуманітарної допомоги людям, які постраждали від війни, забезпечення центрів прийому біженців усім необхідним, евакуація людей на безпечні території України і за її межами тощо.

Між тим, незважаючи на широкий спектр благодійництва цього фонду, виокремимо деяку його діяльність саме в умовах війни. Так ось, його масштаб роботи виглядає наступним чином. Оскільки велика кількість людей з тих чи інших причин (не можуть виїжджати через ризик бути розстріляними окупантами, не можуть покинути своїх рідних, які хворіють і є не транспортабельні) залишилися в містах та селах, що знаходяться під постійними обстрілами, для них, як повідомляється командою “Світло Реформації”, щотижня відвантажуються декілька машин з продуктами харчування, медикаментами, теплим одягом, ковдрами, засобами гігієни, електроприладами, обігрівачами тощо. Це, зокрема, в міста східної, південної та центральної частин України (Харків, Черкаси, Запоріжжя, Одеса, Миколаїв, Херсон, а також в окремі населені пункти Донбасу та ін.). Також гуманітарна допомога часто направляється і для тих, хто повернувся на деокуповані території та відбудовує свої зруйновані війною домівки. Це переважно в регіони Сумщини, Харківщини, Чернігівщини та Київщини. Крім того, команда фонду переправляє благодійну допомогу і в області, які приймають біженців зі східних, південних та північних регіонів України, втративши своє житло, роботу, стабільний заробіток та потребують відповідної підтримки [9].

У рамках нашого дослідження наведемо ще одну, не менш активну на сьогодні благодійну організацію, яка ставить перед собою дуже схожі до інших таких інститутів завдання, однак має дещо інші підходи та принципи організації. Мова йде про благодійний фонд “Християнська служба порятунку” (далі – ХСП). Як свідчать джерела, ця організація започаткувалася на основі служіння спільноти Віднови у Святому Дусі “Мараната” (“Мараната” належить до всесвітнього католицького руху Віднови у Святому Дусі, який Папа Іван Павло II назвав “знаком надії” для всіх людей. “Віднова у Святому Дусі” в Католицькій Церкві відома також як Католицька Харизматична Віднова і не є одноманітним

рухом у світовому масштабі. На відміну від більшості рухів, він не має одного засновника або групи засновників, не має також і списку членів. Це – дуже різноманітне об'єднання осіб і груп, які здійснюють різні види діяльності, часто незалежно одна від одної, на різних етапах розвитку і з різними акцентами. Ці особи і групи об'єднує одне і те ж досвідчення. Сила Святого Духу чинить глибоке преображення людського життя, змінюючи багато його аспектів. Це виражається через прагнення служити іншим і давати свідчення” (див. <https://www.karuscyny.kyiv.ua/parafia/communities /maranata>) під час Революції Гідності, об'єднавши навколо себе міжконфесійну групу християнських служителів-місіонерів, які у свою чергу ініціювали та координували спільне служіння. Їх основне завдання полягало в підтримці людей, які стояли на Майдані, забезпеченні спільного молитовного простору, мінімізації проблем, що виникали у місцях громадського протистояння та ін. Відтак з початком гібридної війни на сході України і анексією Криму Мараната вливається в лоно капеланського та християнського волонтерських рухів, активно включаючись разом зі служителями інших київських католицьких харизматичних спільнот і капеланів зі складу Міжконфесійного батальйону військових капеланів до здійснення пастирського служіння на всіх ділянках фронту (налічувалося більше 100 капеланів шести християнських конфесій і деномінацій) [15].

Так, на основі спільних зусиль у грудні 2015 р. таке широке єкуменічне служіння, що й досі супроводжується та поєднується з молитовною підтримкою, євангелізацією та пастирською опікою, отримує назву “Християнська служба порятунку”. До речі, така назва з'явилася невипадково – за аналогією з державною службою надзвичайних ситуацій, звичайно, з акцентом на те, що цю службу несуть християни. Разом з цим, “На старті служіння у ХСП домінували капелани, психологи, парамедики та рятувальники, здатні служити військовим та цивільному населенню на лінії розмежування та на прифронтових територіях, розбирати завали, здійснювати медичну евакуацію, доставляти гуманітарні вантажі та виконувати іншу польову роботу” [14]. Крім того важливо підкреслити, що ця служба представлена служителями різних конфесій, зокрема: римо-католиками, греко-католиками, православними, баптистами, п'ятидесятниками, месіанськими юдеями, протестантами-харизматами, реформатами, лютеранами. Так ось, як стає очевидним, специфіка цієї організації полягає в тому, що вона відкрита для участі християн усіх конфесій та деномінацій. Правда, центральна база ХСП знаходиться у Києві на території саме римсько-католицької парафії [15]. Враховуючи складні умови часу, першочерговою її метою стає сприяння у наданні всебічної практичної (духовної, психологічної, навчальної, соціальної, гуманітарної, консультативної, правозахисної, освітньої, інформаційної) допомоги військовослужбовцям і цивільному населенню, людям, які постраждали внаслідок війни, стихійних лих, екологічних та техногенних катастроф, інших надзвичайних ситуацій та екстремальних обставин.

Не менш важливо й те, що на основі цього благодійного фонду створені спеціалізовані структурні підрозділи, які для збереження та реалізації поставлених вкрай важливих завдань на організаційному рівні постійно адаптуються у залежності до вимог часу. Наведемо окремі з них. Місійні підрозділи: Корпус військових капеланів, Центр соціальної адаптації військовослужбовців, ветеранів та їх родин, Центр соціального лідерства, Християнська соціальна платформа, Соціо-Місіонерський корпус, Християнський миротворчий корпус, Християнські корпуси – Зцілення,

Благовістя, Заступництва. Фронтові місії: ХСП-Центри – “Маріуполь”, “Бахмут”, “Авдіївка”, “Мар’їнка”, “Старобільськ”. Місійні платформи: Медіа-служіння “Християнська соціальна платформа”, Ініціатива “Християнська суспільна платформа”, Формативна платформа “Гора пророка”, Християнський рух “Гладіатори життя”, Місійна платформа “Небесний Єрусалим”, Молитовна платформа “Праця Давида”, Освітня платформа “Соціально-місіонерська школа”, Платформа “Молитовний щит”. Місійні програми: Програма проведення операцій для людей війни, програми – “Добрий господар”, “Естафета добра та благополуччя”, “Щаслива і міцна сім’я”, “Християнська апостольська місія в сучасному світі” тощо. Більше того, як зауважує співзасновник і програмний координатор фонду А. Оленчик: “Зараз [станом на кінець 2022 р. – І.Л.] служителями ХСП є понад 400 християн з десяти конфесій і деномінацій – капелани, миротворці, євангелісти, молитовники, соціо-місіонери. [...] Підрозділи ХСП сьогодні присутні в Україні, Польщі та Литві, а служінням Молитовного Щита охоплені служителі з 16 країн. Діяльність ХСП здійснюється у чотирьох просторах – духовному, місіонерському, соціальному та суспільному” [14].

Так ось, для нас очевидно, що саме й про це – таку потужну, без перебільшення, соціальну активність релігійних організацій в умовах війни, зокрема, протестантських доволі прозоро та чітко говорить відома українська релігієзнавиця, віце-президентка Української Асоціації Релігієзнавців (УАР) Л. Филипович. Під час круглого столу “Релігійна свобода в умовах агресії РФ проти України: експерти про досвід 2014-2022 років” професорка, коментуючи гуманітарну роботу релігійних спільнот саме в Чернівецькій області, зазначає таке: “В умовах військової та інформаційної агресії Росії проти України релігійні організації активно включилися в доставку гуманітарної допомоги, вивезення людей із територій воєнних дій, окупованих міст і селищ. Створені регіональні штаби допомоги, гарячі лінії; молитовні будинки перетворилися на місця тимчасового проживання переселенців. Родини віруючих беруть до себе переселенців, надають житло та їжу, демонструючи невидану солідарність. Велика допомога релігійних організацій у переправленні людей до безпечних місць за кордоном. Незважаючи на те, що відсутні міжконфесійні координаційні центри з надання допомоги, усі Церкви допомагають одна одній, ніхто не ділить постраждалих за конфесійною ознакою. Молитва і соціальна активність в часи війни надзвичайно вирости, всюди моляться за мир і перемогу в Україні” [12]. А це у свою чергу свідчить про те, на чому ще в 2008 році акцентував увагу відомий український дослідник П. Яроцький: “Соціогуманітарна діяльність, яка характерна для всіх пізньопротестантських конфесій, корегує “вертикальне богослов’я” в бік його горизонталізації; відбувається зміщення акцентів з культової практики, зокрема хлієстично-есхатологічного вчення, на гуманітарну, освітню, реабілітаційну сферу” [23, с. 330]. З цього можемо висновувати, що сьогодні добротність та благодійницька діяльність як світська, так і християнська стають пріоритетними напрямками соціальної активності, що, безумовно, сприяють не тільки у вирішенні нагальних проблем, пов’язаних із соціальним захистом, а й, насамперед, солідують українське суспільство. Щодо конкретно внутрішньо-церковного виміру благодійно-гуманітарної протестантської діяльності, то він демонструє на сьогодні доволі вдалий підхід вдосконалення організаційної сутності соціальної діяльності.

Висновки. Отже, сьогодні активна участь конфесій у вирішенні надскладних соціальних і моральних питань суспільства, зосередження уваги на

соціальному служінні, активно-громадська, християнсько-патріотична, соціально-відповідальна позиції церкви – це потужні меседжі, головні напрями і способи соціалізації церкви, що сприяє, у свою чергу, виходу за межі вузько-церковного й конфесійного служіння та входження у активне громадське життя, привносячи християнські цінності в різні сфери людського буття. Поряд з цим, усвідомлюючи усю складність та проблемність в умовах російської збройної агресії проти України, важливо розуміти, що сьогодні кожен з нас – чи то протестант, чи православний, чи католик, покликаний охороняти кордони своєї Батьківщини, мужньо відстоювати, всіма можливими способами, її територіальну цілісність та бути постійно на сторожі перед серйозними викликами – заради спокою, справедливого миру, свободної волі та перемоги багатостраждального українського народу. А тому, ми твердо переконані, що завдяки мужнім воїнам, виваженим і мудрим рішенням та спільними зусиллями Держави та Церкви Україна однозначно здобути перемогу, адже кожного дня, щогодини виборює право бути суверенною, єдиною та міцною державою.

Список використаних джерел:

1. Schie, S, Guentert, S, Wehner, T & Oostlander J 2012, 'Work engagement and autonomous motivation of volunteers: the impact of work design and organisational practices', *International Journal of Psychology*, Vol. 47. Supp. 1, pp. 627-628.
2. Буга, Є 2013, 'Соціальні доктрини протестантизму в контексті соціокультурних перетворень українського суспільства', *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу 'Києво-Могилянська академія'*, Сер.: Соціологія, № 213, с. 35-40. Доступно: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2013_225_213_9>. [25 Липень 2023].
3. Вільна онлайн-енциклопедія "Вікіпедія" 2023, *Адвентистське агентство допомоги та розвитку в Україні*. Доступно: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Адвентистське_агентство_допомоги_та_розвитку_в_Україні>. [24 Липень 2023].
4. Колесник, О 2022, 'Волонтерські організації, які зараз працюють в Україні. Як їм допомогти?'. *Товариство з обмеженою відповідальністю "Файненс.юа" – незалежний фінансовий портал*. Доступно: <<https://finance.ua/ua/saving/volonterskie-organizacii-v-ukraine>>. [24 Липень 2023].
5. Куриляк, В 2021, 'Соціальне вчення та практики церкви Адвентистів сьомого дня в Україні', *Вісник НТУУ 'КПІ' Політологія. Соціологія. Право*, № 4 (48), с. 6-15. Доступно: <<http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/232666>>. [23 Липень 2023].
6. Любащенко, В 2020, 'Євангельський протестантизм в Україні: пошуки нової парадигми Церкви', *Історія релігій в Україні: актуальні питання*. Вип. 30, с. 100–109. Доступно: <<http://religio.org.ua/index.php/religio-actual-issues/article/view/586/585>>. [1 Серпень 2023].
7. Меренков, Г 2019, 'Харитативна діяльність пізньопротестантських церков в Україні: тенденції розвитку', *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Сер.: Історичні науки, № 3, С. 22-28. Доступно: <http://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/3_2019/6.pdf>. [26 Липень 2023].
8. Олчман, М & Джордан, П 1997, 'Доброчинність – цінне джерело', Університет Д. Хопкінса, 119 с.
9. Офіційна веб-сторінка благодійного фонду 'Світло Реформації' 2023, *Благодійний фонд 'Світло Реформації'. Про нас. Напрямки діяльності*. Доступно: <<https://svitlo-reformatsii.com.ua/>>. [22 Липень 2023].
10. Офіційний вебпортал парламенту України 2022, *Закон України про благодійну діяльність та благодійні організації*. Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>>. [26 Липень 2023].

11. Офіційний сайт благодійної організації ADRA Ukraine 2023, *Благодійна організація АДРА Україна*. Доступно: <<https://www.adra.ua/contact/>>. [23 Липень 2023].
12. Офіційний сайт Державної служби України з етнополітики та свободи совісті 2022, *Релігійна свобода в умовах агресії РФ проти України: експерти про досвід 2014-2022 рр.* Доступно: <<https://dess.gov.ua/roundtable-18-march-2022/>>. [20 Липень 2023].
13. Офіційний сайт Національного інституту стратегічних досліджень “НІСД” 2019, *Розвиток благодійності в Україні*. Доступно: <<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanske-suspilstvo/rozvitok-blagodiynosti-v-ukraini>>. [4 Серпень 2023].
14. Офіційний сайт проекту служіння ‘Східноєвропейська реформація’ – Християни для України 2022, Андрій Оленчик: *‘Ми входимо в каскад подій, розглядати які варто через есхатологічну призму’*. Інтерв’ю із засновником та координатором Християнської Служби Порятунку. Доступно: <<https://c4u.org.ua/andrij-olenchuk-my-vhodimo-v-kaskad-podij-rozglyadaty-yaki-var-to-cherez-eschatologichnu-pryzmu/>>. [20 Липень 2023].
15. Офіційний сайт Християнської Служби Порятунку 2023, *Про Християнську Службу Порятунку. Хто ми*. Доступно: <<http://crs-center.org/pro-hrystyiansku-sluzhbu-poryatunku/hto-my/>>. [22 Липень 2023].
16. Офіційний сайт Асоціації “Поклик” 2023, *Протестанти – надбання України*. Доступно: <<https://poklik.org/projects/protestanty-nadbannya-ukrayiny/>>. [3 Серпень 2023].
17. Цимбалюк, Н & Лазаренко, І 2021, ‘Соціальне служіння церков як провайдер практик соціальної допомоги’, *Вісник НТУУ ‘КПІ’ Політологія. Соціологія. Право*, № 2 (50), с. 39-45. Доступно: <<http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2021/2/8.pdf>>. [28 Липень 2023].
18. Черенков, М 2008, ‘Європейська реформація та український євангельський протестантизм : генетико-типологічна спорідненість і національно-ідентифікаційні виміри сучасності’. *Монографія*, Київ: *Духовне відродження*, 566 с.
19. Черенков, М 2008, ‘Перспектива розвитку євангельського протестантизму в українському соціумі’, *Українське релігієзнавство*, № 48, с. 215-229. Доступно: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/40142/2008_48_15.pdf?sequence=1>. [28 Липень 2023].
20. Черенков, М 2014, ‘Церква в умовах війни. Позиція протестантів’, *Релігійно-інформаційна служба України “RISU”*. Доступно: <https://risu.ua/cerkva-v-umovah-viyni-poziciya-protestantiv_n107213>. [29 Липень 2023].
21. Чолій, С 2021, ‘Волонтерство та благодійність як види просоціальної економічної активності’, *Вісник Львівського університету. Сер.: Психологічні науки*, Вип. 9, с. 284-290. Доступно: <http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/9_2021/38.pdf>. [25 Липень 2023].
22. Щербakov, В 2017, ‘Волонтерський рух. Україна...’. *Офіційний сайт Асоціації “Поклик”*. Доступно: <<https://poklik.org/volonterskyj-ruh-ukrayina/>>. [2 Серпень 2023].
23. Яроцький, П 2008, ‘Стан пізньопротестантських конфесій’, *Українське релігієзнавство*, № 46, с. 302-331.

References:

1. Schie, S, Guentert, S, Wehner, T & Oostlander J 2012, ‘Work engagement and autonomous motivation of volunteers: the impact of work design and organisational practices’, *International Journal of Psychology*, Vol. 47. Supp. 1, pp. 627-628.
2. Buha, Ye 2013, ‘Sotsialni doktryny protestantyzmu v konteksti sotsiokulturnykh peretvoren ukrainskoho suspilstva (Social doctrines of Protestantism in the context of sociocultural transformations of Ukrainian society)’. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnoho universytetu imeni Petra Mohyly kompleksu ‘Kyievo-Mohylianska akademiia’*. Ser.: Sotsiologhiia, № 213, s. 35-40. Dostupno: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdusoc_2013_225_213_9>. [25 Липень 2023].

3. Vilna onlain-entsyklopediia "Vikipediia" 2023, *Adventystske ahentstvo dopomohy ta rozvytku v Ukraini (Adventist Development and Relief Agency Ukraine)*. Dostupno: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Адвентистське_агентство_допомоги_та_розвитку_в_Україні>. [24 Lypen 2023].
4. Kolesnyk, O 2022, 'Volonterski orhanizatsii, yaki zaraz pratsiuiut v Ukraini. Yak yim dopomohty? (Volunteer organizations currently operating in Ukraine. How to help them?)'. Tovarystvo z obmezhenoiu vidpovidalnistiu «Fainens.ua» – nezalezhnyi finansovyi portal. Dostupno: <<https://finance.ua/ua/saving/volonterskie-organizacii-v-ukraine>>. [24 Lypen 2023].
5. Kuryliak, V 2021, 'Sotsialne vchennia ta praktyky tserkvy Adventystiv somoho dnia v Ukraini (Social teachings and practices of the Seventh-day Adventist Church in Ukraine)', *Visnyk NTUU 'KPI' Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*, № 4 (48), s. 6-15. Dostupno: <<http://visnyk-psp.kpi.ua/article/view/232666>>. [23 Lypen 2023].
6. Liubashchenko, V 2020, 'Yevanhelskyi protestantyzm v Ukraini: poshuky novoi paradyhmy Tserkvy (Evangelical Protestantism in Ukraine: searching for a new Church paradigm)', *Istoriia relihii v Ukraini: aktualni pytannia*, Vyp. 30, s. 100–109. Dostupno: <<http://religio.org.ua/index.php/religio-actual-issues/article/view/586/585>>. [1 Serpen 2023].
7. Mierienkov, H 2019, 'Kharytatyvna diialnist piznoprotestantskykh tserkov v Ukraini: tendentsii rozvytku (Charitable activity of Next Protestant Church in Ukraine: trends of development)', *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Ser.: Istorychni nauky*, № 3, S. 22-28. Dostupno: <http://www.hist.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/3_2019/6.pdf>. [26 Lypen 2023].
8. Olchman, M & Dzhordan, P 1997, 'Dobrochynnist – tsinne dzherelo (Volunteers are a valuable source)', *Universytet D. Khopkinsa*, 119 s.
9. Ofitsiina veb-storinka blahodiinoho fondu 'Svitlo Reformatsii' 2023, *Blahodiinyi fond 'Svitlo Reformatsii'. Pro nas. Napriamky diialnosti. (Charitable Foundation 'The Light of the Reformation'. About Us. Directions of Activity)*. Dostupno: <<https://svitlo-reformatsii.com.ua/>>. [22 Lypen 2023].
10. Ofitsiinyi vebportal parlamentu Ukrainy 2022, *Zakon Ukrainy pro blahodiinu diialnist ta blahodiini orhanizatsii (Law of Ukraine 'On Charity Works and Charitable Organizations')*. Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>>. [26 Lypen 2023].
11. Ofitsiinyi sait blahodiinoi orhanizatsii ADRA Ukraine 2023, *Blahodiina orhanizatsiia ADRA Ukraina (The charitable organization ADRA Ukraine)*. Dostupno: <<https://www.adra.ua/contact/>>. [23 Lypen 2023].
12. Ofitsiinyi sait Derzhavnoi sluzhby Ukrainy z etnopolityky ta svobody sovisti 2022, *Relihiina svoboda v umovakh ahresii rf proty Ukrainy: eksperty pro dosvid 2014-2022 rr. (Religious freedom in the context of Russia's aggression against Ukraine: experts on the experience of 2014-2022)*. Dostupno: <<https://dess.gov.ua/roundtable-18-march-2022/>>. [20 Lypen 2023].
13. Ofitsiinyi sait Natsionalnogo instytutu stratehichnykh doslidzhen "NISD" 2019, *Rozvytok blahodiinosti v Ukraini (Development of charity in Ukraine)*. Dostupno: <<https://niss.gov.ua/doslidzhennya/gromadyanske-suspilstvo/rozvitok-blagodiynosti-v-ukraini>>. [4 Serpen 2023].
14. Ofitsiinyi sait proiektu sluzhinnia 'Skhidnoievropeiska reformatsiia' – Khrystyiany dla Ukrainy 2022, Andrii Olenchuk: 'My vkhodymo v kaskad podii, rozghliadaty yaki varto cherez eshatolohichnu pryzmu'. Interviu iz zasnovnykom ta koordynatorom Khrystyianskoi Sluzhby Poriatunku (Andrii Olenchuk: 'We are entering a cascade of events that should be considered through an eschatological prism'. Interview with the founder and coordinator of the Christian Rescue Service). Dostupno: <<https://c4u.org.ua/andrij-olenchuk-my-vhodimo-v-kaskad-podij-rozglyadaty-yaki-varto-cherez-eschatologichnu-pryzmu/>>. [20 Lypen 2023].

15. Ofitsiyni sait Khrystyianskoi Sluzhby Poriatunku 2023, *Pro Khrystyiansku Sluzhbu Poriatunku. Khto my (About Christian Rescue Service. Who we are)*. Dostupno: <<http://crs-center.org/pro-hrystyyansku-sluzhbu-poryatunku/hto-my/>>. [22 Lypen 2023].
16. Ofitsiyni saiti Asotsiatsii "Poklyk" 2023, *Protestanty – nadbannia Ukrainy (Protestants are Ukraine's treasure)*. Dostupno: <<https://poklik.org/projects/protestanty-nadbannya-ukrayiny/>>. [3 Serpen 2023].
17. Tsymbaliuk, N & Lazarenko, I 2021, 'Sotsialne sluzhinnia tserkov yak provaidier praktyk sotsialnoi dopomohy (Social service of churches as a provider of social assistance practices)', *Visnyk NTUU 'KPI' Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo*, № 2 (50), s. 39-45. Dostupno: <<http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2021/2/8.pdf>>. [28 Lypen 2023].
18. Cherenkov, M 2008, 'Yevropeiska reformatyia ta ukrainskyi yevanhelskyi protestantyzm: henetyko-typolohichna sporidnenist i natsionalno-identyfikatsiini vymiry suchasnosti (European Reformation and Ukrainian Evangelical Protestantism: genetic-typological kinship and national-identification dimensions of modernity)'. Monohrafiia, Kyiv: Dukhovne vidrozhennia, 566 s.
19. Cherenkov, M 2008, 'Perspektyva rozvytku yevanhelskoho protestantyzmu v ukrainskomu sotsiumi (Prospects for the development of Evangelical Protestantism in the Ukrainian society)', *Ukrainske relihiieznaustvo*, № 48, s. 215-229. Dostupno: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/40142/2008_48_15.pdf?sequence=1>. [28 Lypen 2023].
20. Cherenkov, M 2014, 'Tserkva v umovakh viiny. Pozytsiia protestantiv (The Church in the time of war. The position of Protestants)', *Relihiino-informatsiina sluzhba Ukrainy "RISU"*. Dostupno: <https://risu.ua/cerkva-v-umovah-viyni-poziciya-protestantiv_n107213>. [29 Lypen 2023].
21. Choli, S 2021, 'Volonterstvo ta blahodiinist yak vydy prosotsialnoi ekonomichnoi aktyvnosti (Volunteering and charity as types of prosocial economic activity)', *Visnyk Lvivskoho universytetu. Ser.: Psykholohichni nauky*, Vyp. 9, s. 284-290. Dostupno: <http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/9_2021/38.pdf>. [25 Lypen 2023].
22. Shcherbakov, V 2017, 'Volonterskyi rukh. Ukraina... (Volunteer movement. Ukraine...)', *Ofitsiyni saiti Asotsiatsii "Poklyk"*. Dostupno: <<https://poklik.org/volonterskyj-ruh-ukrayina/>>. [2 Serpen 2023].
23. Yarotskyi, P 2008, 'Stan piznoprotestantskykh konfesii (The state of Next Protestant confessions)', *Ukrainske relihiieznaustvo*, № 46, s. 302-331.

DOI 10.33930/ed.2019.5007.45(7-9)-10

УДК 2-67-1-9"19/20"

БОГОСЛОВСЬКЕ ОКРЕСЛЕННЯ ЕКУМЕНІЧНОЇ ПАРАДИГМИ ТА ЦІННІСНИЙ СПЕКТР МІЖКОНФЕСІЙНИХ СУСПІЛЬНИХ ПРАКТИК

THEOLOGICAL DEFINITION OF THE ECUMENICAL PARADIGM AND THE VALUE SPECTRUM OF INTERFAITH SOCIAL PRACTICES

С. В. Васкул

Актуальність теми дослідження. З огляду на поліконфесійну ситуацію в християнському середовищі, виникає потреба компаративного аналізу теологічних підстав екуменічної концепції в цілому, перегляду передумови та причини активізації екуменічних віянь серед християн, його функціональний

Urgency of the research. Given the multi-confessional situation in the Christian environment, there is a need for a comparative analysis of the theological foundations of the ecumenical concept as a whole, a review of the prerequisites and reasons for the activation of ecumenical trends among Christians, and its functional